

Program prevencie mastitíd

doc. Ing. Vladimír Tančin, DrSc.

Výskumný ústav živočíšnej výroby SCPV Nitra, tancin@cvzv.sk

Slovenský chov, 2, 2009, s. 40

Problémy s kvalitou mlieka v poľnohospodárskom podniku súvisia s vysokou intenzitou výskytu **klinických mastitíd**, vysokým **počtom somatických buniek**, a vysokým **počtom baktérií** v mlieku z tanku. Tieto problémy odrážajú úroveň hygieny a zdravotného stavu mliečnej žľazy. Veľmi nebezpečné sú tzv. subklinické mastitídy, ale v podstate problémy s kvalitou mlieka sú najčastejšie výsledkom **kombinácie** rôznych faktorov a príčin. Príčiny problémov v chove dojníc sú preto komplexného charakteru, a identifikácia možných faktorov je z tohto dôvodu veľmi obtiažna.

Mastitída je zapríčinená celým radom rôznych druhov mikroorganizmov v kombinácii s chovateľskými podmienkami dojníc, pri ktorých sa zvyšuje riziko prieniku mikroorganizmov do vemena a ich životaschopnosť v ňom. Rozhodujúcu úlohu pri kontrole vzniku a šírenia mastitíd v stáde má predovšetkým **PREVENCIA**.

Prevencia sa opiera resp. je založená na prísnom **dodržiavaní úkonov, postupov a opatrení priamo spojených so získavaním mlieka medzi ktoré patrí hlavne: a.** čisté a suché ustajnenie dojníc, **b.** správne zvolený pracovný postup pri dojení, **c.** starostlivosť o dojaciú techniku - funkčné parametre, pravidelný servis, **d.** dezinfekcia ceckov po dojení, **e.** používanie antibiotík pri zasúšaní kráv, **f.** skoré a primerané (správne) liečenie klinických prípadov mastitíd, **g.** brakovanie chronicky chorých resp. nevyliciteľných dojníc.

Čisté a suché ustajnenie dojníc – chovateľským cieľom je mať pri vstupe do dojárne čisté, suché a spokojné dojnice. Hygiena ustajnenia sa najčastejšie podieľa na **tzv. mastitídach z prostredia - environmentálne mastitídy**. Obzvlášť dôležitá je úroveň ustajnenia dojníc na začiatku a na konci obdobia zasušenia. Zistilo sa, že až 65 % environmentálnych klinických mastitíd počas laktácie bolo pripísaných rovnakému patogénu, ktorý sa u dojníc zistil počas obdobia zasušenia. **Z tohto pohľadu úroveň ustajnenia a s tým súvisiaca čistota ceckov si zasluhujú vysokú prioritu v chove vysokoprodukčných dojníc.**

Správne zvolený pracovný postup pri dojení – pracovný postup v dojárni musí spĺňať všetky biologické a hygienické požiadavky dojnice. Je dôležité, aby obsluha mala napísaný presne definovaný pracovný postup, ktorý musí zahŕňať podmienky, ktoré sú spojené s dojením na konkrétnom podniku t.j. rešpektovať technické možnosti dojacieho zariadenia, čistoty vmena a pod.

Starostlivosť o dojaciu techniku – stav dojacej techniky je kľúčovým faktorom kvality mlieka, účinnosti a efektivity dojenia. Z tohto pohľadu je nevyhnutná pravidelná údržba dojacieho zariadenia. Je potrebné mať neustále na pamäti životnosť jednotlivých komponentov dojacieho zariadenia ako aj servis a nastavenie funkčných parametrov dojacej techniky. **Každé podceňovanie a oddial'ovanie pravidelnej kontroly dojacieho zariadenia s cieľom tzv. „štetrenia peňazí“ odčerpá z podnikovej kasy neskôr oveľa viac peňazí.**

Dezinfekcia ceckov – veľmi dôležité je dezinfikovať cecky čo najskôr po stiahnutí dojacej súpravy. Potrebne je, aby **2/3 cecku bolo ponorené do dezinfekčného roztoku. Dezinfekcia po dojení je najúčinnnejším spôsobom znižovania rizika prenosu infekčných mastitíd** z dojnice na dojnicu. V niektorých chovoch sa uplatňuje aj dezinfekcia ceckov **pred dojením**, ktorá je účinným prostriedkom pri znižovaní výskytu environmentálnych mastitíd.

Používanie antibiotík pri zasúšaní kráv – ak sa na podniku používa zasúšanie kráv spolu s antibiotikami, tak potom je potrebné tento spôsob dodržiavať pri všetkých dojniciach. Zasúšanie kráv antibiotikami je vhodným nástrojom pre eliminovanie mastitíd vyvolaných *Staphylococcus aureus*, obzvlášť takých, ktoré nereagovali na liečbu počas laktácie. Pri zasúšaní antibiotikami je nevyhnutné dodržiavať správne hygienické postupy a zásady aplikácie vnútrovnenných antibiotík. Pri zasúšaní kráv je dôležité brať do úvahy hygienu ustajnenia.

Skoré a primerané (správne) liečenie klinických prípadov mastitíd – zdôrazňovať obsluhu v dojárni, aby včas a zodpovedne pristupovala k zisťovaniu a nahlasovaniu podozrivých prípadov. Po zistení ochorenia je potrebné dojnicu separovať a zaradiť do skupiny chorých dojníc, ktorú je nevyhnutne dojiť ako poslednú skupinu. Nevyhnutné je zistiť mikrobiálneho pôvodcu a aplikovať len antibiotiká, na ktoré je patogén citlivý.

Brakovanie chronicky chorých resp. nevyliciteľných dojníc – brakovanie predstavuje veľmi efektívny spôsob znižovania bakteriálneho tlaku v stáde a to obzvlášť pri infekciách

vyvolaných *Staphylococcus aureus*. Brakovanie je založené na **dobrej evidencii** frekvencie výskytu mastitíd pri jednotlivých dojniciach v stáde, kedy opakovaný výskyt mastitídy u tej istej dojnice a neefektívna liečba je určujúcim dôvodom pre jej vyradenie zo stáda.

Záver

Ochorenie vemena na mastitídu spôsobuje chovateľovi mnoho ekonomických a organizačných problémov. Je preto nevyhnutné mať neustále na pamäti ako toto ochorenie vzniká, aký má priebeh a ako sa prenáša v stáde. Berúc do úvahy tieto činitele je možné vypracovať účinné programy prevencie mastitíd. Jeden z najviac overených programov je založený na prísnom dodržiavaní a rešpektovaní siedmich opatrení. Sedem opatrení uvedených v programe prevencie mastitíd poskytuje ucelený systém, ktorý umožňuje chovateľovi koncentrovať sa na tie najdôležitejšie úkony, ktoré súvisia so vznikom a šírením mastitíd v stáde. Uvedené postupy sú dôležité aj pre dodržiavanie a zavádzanie tzv. zásad správnej výrobnéj praxe pri dojení.

Pri príprave vemena dôraz klásť na čistotu hrotov ceckov (Mačuhová a Tančín, 2008)

Kľudné dojnice v dojárni sú základom pre kompletne a rýchle podojenie (Mačuhová a Tančín, 2008)

Priame striekanie silným prúdom vody na vemeno je neprípustné. Možné je použiť mierne tečúcu teplú vodu len na cecky vemena a to pri znečistených ceckoch. (Mačuhová a Tančin, 2008)

